

Är en konvention bara en rekommendation? Så här tycker Riksförbundet FUB.

Är en konvention bara en rekommendation? Det här tycker FUB och ger en översikt över mänskliga rättigheter som en del av folkrätten, statens förpliktelser vid tillträddandet av en konvention och vad en FN rekommendation är.

De mänskliga rättigheterna är en del av folkrätten, vilken reglerar staters och internationella organisationers agerande och förhållandet mellan dem. De är knutna till individen som skall kunna åtnjuta rättigheterna ensam eller tillsammans med andra. Rättigheterna utgör en begränsning av statens makt över individen och det är staten, i första hand regeringarna och deras exekutiva organ, som har ansvar för att rättigheterna främjas och skyddas. Varje rättighet för individen innebär således en skyldighet för statsmakten. Staten skall ansvara för att de mänskliga rättigheterna omsätts i praktiken genom bland annat ett fungerande rättsväsende, lagstiftning, undervisning och socialt stöd. Varje rättighet för en individ innebär därmed en skyldighet för staten.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättnings syfte är att stärka skyddet av de mänskliga rättigheter som personer med funktionsnedsättning har enligt de konventioner som redan finns. Den fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Konventionen utgör en fortsättning på arbetet inom FN för att få till stånd internationella regler om personer med funktionsnedsättnings rätt till delaktighet och jämlikhet. Den nya konventionen tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter men skapar inte i sig några nya rättigheter, eftersom personer med funktionshinder **självlart åtnjuter de mänskliga rättigheterna enligt de andra konventionerna samt den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna**. Den nya konventionen har istället till syfte att **undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter**.

Sverige har enligt tradition ett dualistiskt förhållningssätt till nationell respektive internationell rätt. Detta innebär att de förpliktelser den svenska staten åtar sig genom att tillträda en internationell konvention kan implementeras på dessa olika sätt:

När det **för det första** gäller FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gör man en *fördragskonform tolkning* som kan göras på två skilda sätt.

Det ena sättet innebär att domstolar och förvaltningsmyndigheter utgår ifrån att föreligger normharmoni mellan den internationella förpliktelsen och den nationella rätten. **Det andra sättet** för att kunna utgå ifrån att normharmoni föreligger, är att riksdagen godkänner en regeringsproposition om en ny folkrättslig förpliktelse. I ingetdera av fallet leder den folkrättsliga förpliktelsen som sådan till ny svensk lagstiftning, den svenska rätten anses istället stå i överensstämmelse med den folkrättsliga förpliktelsen. Sveriges ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innebär således att **den svenska staten har åtagit**

sig en internationell folkrättslig förpliktelse. Ansvar för anpassningen av den svenska normgivningen till konventionens innehåll åligger riksdag och regering. Konventionen är alltså INTE en rekommendation utan ett folkrättsligt traktat vars innehåll regeringen har ett ansvar för att anpassa till svensk normgivning för att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Konventionen är därmed mycket självklar för regeringen att ta hänsyn till och använda sig av i sitt arbete med upprättande/förändringar av lagar som berör personer med funktionsnedsättning t.ex. LSS för att se till att konventionen kan tillämpas fördragskonformt på även nya lagar. Skulle en ny LSS lag strida mot konventionen så överensstämmer ju inte konventionen med befintlig lag längre (fördragskonform tolkning) och därmed strider nationell lag mot konventionstext.

Legalitetsprincipen är en central princip för det svenska statskicket. Den innebär att alla myndigheter i sin verksamhet måste underkasta sig lagar och andra rättsregler. Det innebär i sin tur att all offentlig maktutövning måste ha stöd i lag. Legalitetsprincipen är fastslagen i regeringsformen (RF) som är en grundlag (1 kap. 1 § RF).

För det andra när det till exempel gäller den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har man istället använt *inkorporering* som metod. Inkorporering innebär att den internationella överenskommelsen förs in oförändrad i den nationella rättsordningen, dvs. att konventionstexten gäller som svensk lag och skall beaktas av domstolar och andra myndigheter. Att Europakonventionen skall betraktas som svensk lag kan man utläsa i Regeringsformen

Lag eller annan föreskrift får ej meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna /.../ (Regeringsformen 2 kap. 23 §)

Att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning skall ges en fördragskonform tolkning innebär i praktiken att det inte finns något sanktionssystem kopplat till konventionen. Den konventionsstat som efter inlämnad rapport väljer att inte ta till sig efterföljande rekommendationer från den internationella kommittén för personer med funktionsnedsättning, blir således endast föremål för kritik. Europakonventionen har på så vis ett jämförelsevis mycket effektivare kontrollsystem än konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vidare leder inkorporering av Europakonventionen att denna har en betydligt starkare ställning i svensk rätt än konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Detta innebär att om tolkningskonflikt råder mellan dessa två konventioner, skall företräde ges åt Europakonventionen. Myndigheter är med andra ord inte bundna av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättnings regler såsom svensk lag. **Men även om en konventionstext inte införlivas med den inhemska lagstiftningen får lagen inte strida mot konventionens normer.**

För att övervaka att länderna följer konventionen har FN en övervakningskommitté. Alla länder som har antagit konventionen ska regelbundet lämna in en rapport till kommittén där de beskriver hur konventionen efterlevs. Kommittén lämnar sedan sin bedömning med **rekommendationer** till länderna. FN kommittén gav den svenska regeringen kritik samt rekommendationer på 46 punkter efter Sveriges förhör i Geneve i april 2014.

Nina Alander, förbundsjurist på Riksförbundet FUB